

4/7

väsentliga är uppenbarligen en annan sak. Hur kan man anklaga Staaff för förbehållsamhet och kyla mot en person som, det visste Staaff, intrigerade och konspirerade mot honom från första dagen till den sista? Vilken underlig uppfattning ligger inte bakom påståendet att kungen blev djupt sårad av Staaffs förbehållsamhet, kungen som utnyttjade varje förtroende från Staaffs sida till information av högerledarna och andra Staaffs fiender? Om Staaff hade svagheter i sitt förhållande till kungen, var kungen hundra gånger mera skyldig i sitt förhållande till Staaff, det borde vi dock kunna vara överens om.

När det kommer till kungen blir Nymans hållning en annan. Här är kritiken indirekt och ursäktande. Kungen var pinad av neuralgi, framhålls det utförligt; Staaffs magsår får däremot inte vara med i bilden. Och framför allt, kungen var inte ansvarig, utan bara hans rådgivare, drottningen, hovfolket, som kallade statsråden "busar" eller "menedare", och andra. Vilken erbarmelig ursäkt! En kung på mellan 50 och 60 år omtalas som om det vore fråga om en vilseledd yngling. Var det inte kungen som angav tonen, hade denne man, som så anspråksfullt och högtidligt talade om "mitt kungliga värv", "min armé", "min övertygelse", inte auktoritet nog att upprätthålla en anständig ton bland hovfolket? Hela denna argumentation faller, såvida kungen inte anses ha varit oansvarig, inte i grundlagens, utan i psykiatris mening.

Jag tog studenten 1914. Miljön i skolan (Nya Elementar), hemmet och umgänget var överklass eller högre medelklass. Den stämning som rådde, bland oss gymnasister, bland lärarna, bland de äldre från tjänstemän till professorer och höga ämbetsmän, var den värsta jag upplevt, inskränkt, okunnig, hatisk, hos den lägre delen av skiktet kryddad av snobberi genom åsiktskorrekthet. Nästan alla trodde förtalet om Staaff, hur han mutats av tsaren, hur han betalade sin villa med ryska rubler, hur han lät kungen dra upp de vid konseljbordet obligatoriska ölflaskorna. Borgarfruarna pratade om de pinliga straff som dessa förrädare borde få. Det talades om fruktan för kriget, men det fanns också en lysten och skamsen längtan till krig. Det väckte entusiasm då en herre påstods ha spottat sjöministern Jacob Larsson i ansiktet på en restaurang, då ett rykte kom att landsortsregementen inkallats för att kväsa arbetarna. Bönderna, annars bondtjuvar eller bondkaniner, blev hjältar då de tågade genom Stockholm till borggården. Löjntanternerna såg sig omkring som om de varit med vid Narva. Kungen omtalades ena dagen som en schajas, andra dagen, då han "handlat", som nationens ledare och rikets värn — alltid skulle det heta riket.

Hur uppkom denna vidrighet, som fångade också kungen, hovet, politikerna, många intellektuella? Nyman säger några ord om na-

tionalismen och statsdyrkan, Norström, Kjellén, Hedin och de andra. Men viktigast, tror jag, är att komma ihåg att det denna gång i så ovanligt hög grad var fråga om en social och politisk maktstrid. Det lilla överhets- och överklass-Sverige levde i förbittring över den allmänna rösträtten, i skräck och samtidigt segerstämning efter storstrejken. Kungen, det var man under alla leve-rop och kungssånger halvt medveten om, var bara ett skydd mot arbetarnas, socialisternas hot.

Att teckna detta skede i stort, inte som ett stycke personhistoria, är en uppgift som någon av våra främsta historiker eller statsvetenskapare borde ge sig på. Ännu har inte ett försök gjorts.

HERBERT TINGSTEN

Ett argument mot atombomben

som häromdagen skymtade i Morgon-Tidningen och av oss kritiserades har nu i mera preciserad form upptagits av Ny Dag. Här säger man direkt ifrån att i varje fall en borgerlig regering skulle känna sig frestad att genom bristande neutralitet "försätta Sverige i ett läge, där ett här upplagt förråd av atombomber på goda grunder skulle betraktas som en tillgång i de angräpande staternas (västmakternas) händer". Tidningen framför alltså nästan öppet ett hot från sinariska uppdragsgivare att angripa Sverige därest vi till vårt försvar skaffar oss atomvapen, trots att Ryssland redan är i besittning av massor av dylika vapen av långt effektivare slag än dem Sverige kan tänkas få. Man får ändå hoppas att den socialdemokratiska pressen inte skall gå över på den linjen och alltså liksom kommunistorganen hävda att Ryssland har rätt att anfälla oss om vi får ett effektivt försvar.